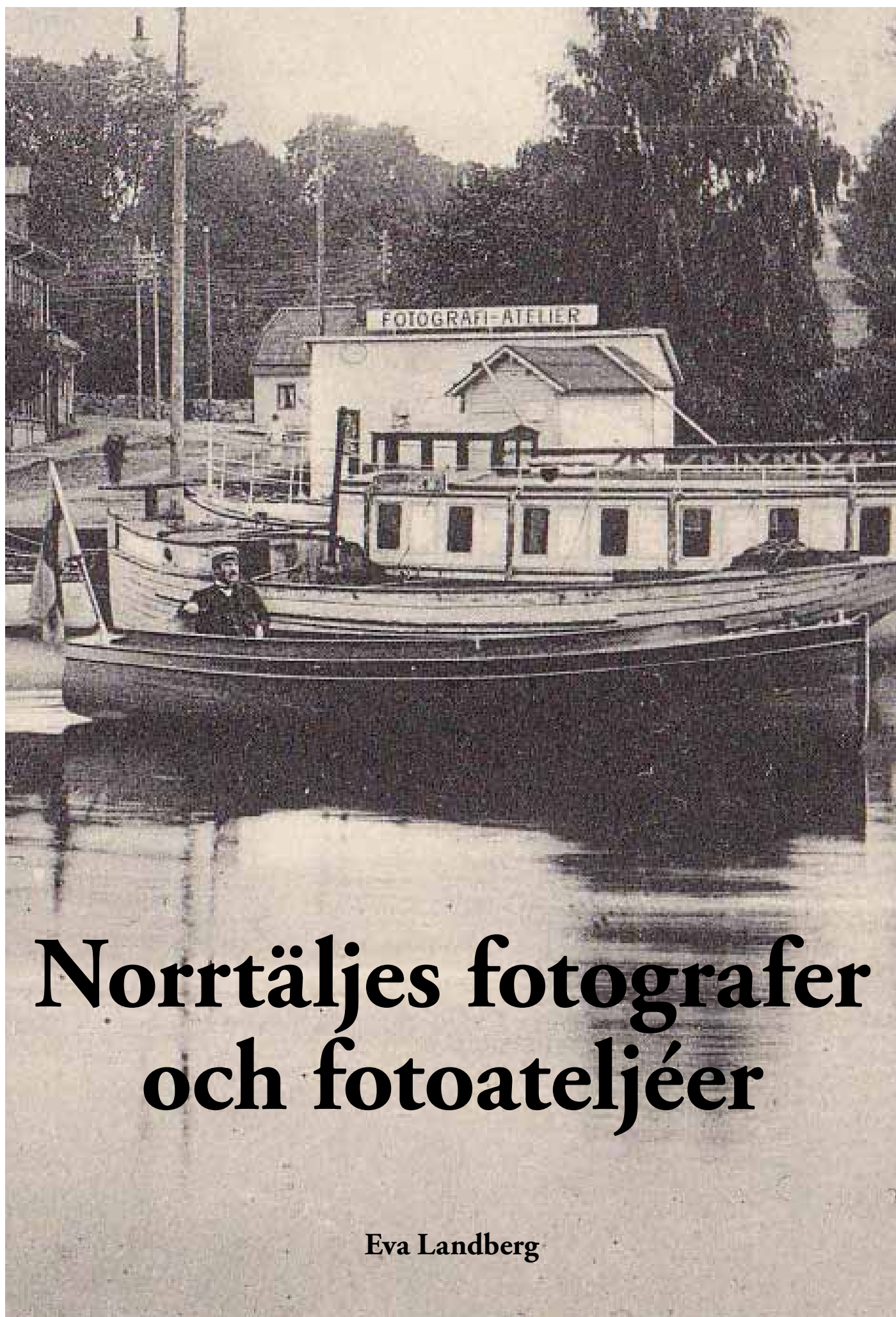

Norrtäljes fotografer och fotoateljéer

Eva Landberg

Norrtäljes fotografer och fotoateljéer

Arbetet med att kartlägga Norrtäljes fotografer påbörjades för ett antal år sedan av Kerstin Sandberg, och hennes entusiasm gjorde det mycket lätt för mig att ta vid och fortsätta. Ämnet innehåller två intressanta aspekter för oss som fångas av lokalhistoria – personporträtten och miljöfotografierna. Sökandet efter fotografer har skett genom att helt enkelt gå igenom Norrtäljes husförhörlängder, från tiden för fotografins barndom, fram till dess att sekretess råder för kyrkböckerna, och leta efter titeln fotograf. Det innebär att den här sammanställningen (gjord 2017) bara innehåller fotografer som var etablerade före 1941. Av dem är det i princip ingen fotograf som vuxit upp i Norrtälje. Alla fotografer har kommit inflyttande från olika håll, men vi kan konstatera att kyrkböckernas officiella inflyttningstidpunkt säkerligen inte alltid är den då man först lärde känna staden och dess invånare. Bekantskaper har i vissa fall inletts vid tidigare tillfällen, och kan kanske vara orsak till att man slår ned sina bopålar just här.

För vissa blir Norrtälje den slutgiltiga hemorten, för andra bara en ort bland flera, där man utövar sitt yrke några år, för att sedan flytta vidare. Bland de fotografer som hittats

i husförhörlängderna finns några som bara är skrivna i staden en kort tid, och där det i våra samlingar saknas fotografier som påvisar deras verksamhet. Å andra sidan finns enstaka ateljéer som inte går att knyta till någon namngiven fotograf, så möjligheten finns förstås att de fotografer som vi saknar fotografier från, döljs under ett anonymt ateljénamn. Ett vanligt fenomen är de så kallade sommarateljéerna, enklare tält eller små skjul, där någon som inte är etablerad på orten ändå öppnar ateljé under ett par sommarmånader, då badgäster och turister utökar kundunderlaget. De fotografer som får en egen rubrik här är de vars produktion vi känner, antingen i form av fotografier eller annonser. För flertalet har verksamhetens starttidpunkt angetts utifrån inflyttningsbokens datum, och är alltså osäker. Hur länge en ateljé används av en viss fotograf är också oklart ibland, och hänger samman med att kyrkböckernas utflyttningsdatum inte heller alltid stämmer exakt med verkligheten. I slutet förtecknas de fotografer vars gärning vi inte har några prov på, samt de ateljéer där vi inte vet vem innehavaren varit.

Eva Landberg

Innehåll

Förord	2
Carl Norman	4
Anna Norman	6
Carl Alfred Sundström	9
Waldemar Sparring	10
Reinhold Hammarlund	14
Gustaf André	17
Henrik Barthelson	18
Richard Gothilander	21
John Paulson	21
Anna Waller	23
Hanna Gråberg	24
Maria Sandelin	26
Annie Rylander	28
Beda Strömberg, Ateljé Vogue	29
Vilma Lundstedt	31
Fred Lindgren	32
Astrid Svensson	34
Elov Mattsson	36
Olga Kettis	37
Johan Leander Häggström	38
Albertina Eugenia Jelenevsky	38
Gustaf Fogelström	38
Karl Fredrik Emanuel Stark	38
Anny Rylander	38
Erik Ivar Cronje Eklund	38
Karl Claesson	38
Edgar Julius Holmberg	39
Norrtälje Fotografiateljé, Hamnplatsen	39
Ateljé Svea	40
Fotografiateljén vid Mejeriet	40
Axel Rydin	40
Fotograf Dahlbergs ateljé	40
Sommarfotoateljé i Kärleksparken	40
Erik Bruhn	40
Karta över Norrtäljes ateljéer	42

Carl Norman

Norrtäljefotograf 1867-ca 1893

Carl Norman föddes 1839 i Nyköping. I augusti 1867 flyttar han som fotograf från Strängnäs till Norrtälje, och i september samma år gifter han sig med mamsell Sofia Rörström. Då har paret redan ett halvår tidigare hunnit få en dotter, som efter bara några dagar dör i gulsot. Här kan man nog utgå från att Carl vistats i Norrtälje tidigare än vad det officiella inflyttningsdatumet anger. Paret bosätter sig i kvarteret Pluto, Sandbergiska gården vid nuvarande Posthusgatan, där Carl också har sin första ateljé. De får fem barn, varav den yngsta dottern Anna, född 1875, efterträder fadern i fotografyrket.

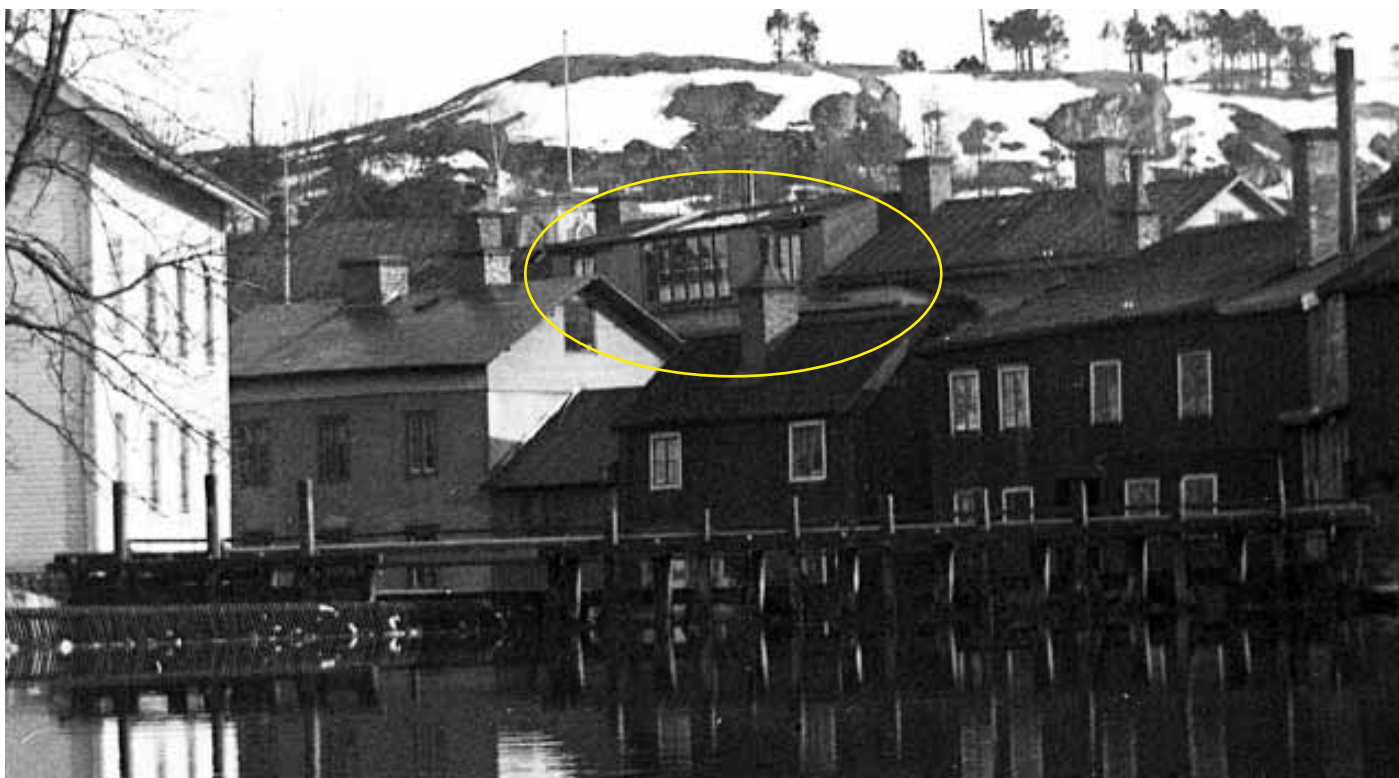
År 1877 flyttar familjen till kvarteret Ridaren, Fabriksgården, som ägs av löjtnant Zetterstén. Norrtäljebon Ernst Kihlberg skriver i sina *Minnen 1884-1889*: "Å den stora tomt, varå Nya stadshotellet ligger vid Lilla Torget, låg ett tvåvåningsmagasin och inpå tomten ett mindre boningshus med ateljé, bebott av hamnkaptan Norman, stadens förste fotograf." År 1878 antas Carl Norman till hamnfogde och kommissionär för ångfartygsbolaget Roslagens ångare och ångfartyget Pehr Ennes. I slutet av 1892 flyttar familjen till rådman Syrén's gård, och har enligt en annons i maj 1893 sin verksamhet i den närbelägna Nya Fotografiaffären, som fotografen Gustaf André tidigare startat. Vid den här tiden finns också ett biträde i affären. Bevillningsberedningens förslag till beskattningsbar inkomst för Norman år 1893 anges till 2 500 kronor, en ansevärd inkomst på den tiden.

I november 1895 avlider Norman hastigt, och i Norrtälje Tidning kunde man den 30 november 1895 läsa: "I onsdags inträffade härstädes ett plötsligt och oväntat dödsfall, som väckt mycken förstämning i samhället. Under en promenad träffades hamnfogden Carl Gustaf Norman vid 11-tiden på förmiddagen på Stora Tullportsgatan utanför ingången till

Självporträtt av Carl Norman, taget på 1870-talet, med den för tiden typiska omramande linjen med rundade hörn och enkel textstil.

Ahlmanska gården av sannolikt hjärtförlamning och föll till gatan. Tillskyndande personer fann honom livlös och sedan han burits till sitt i närheten belägna hem, kunde tillkallade läkare endast konstatera, att döden inträtt. Den så plötsligt borttryckte, som var född i Nyköping d. 22 december 1839, var en å huvudets vägnar ovanligt begåvad man, som med mycken energi, punktlighet och samvetsgrannhet ägnade sig åt olika verksamhetsgrenar. Så var han, ehuru på alla områden en självbildad man, hamnfogde, byggnadsinspektör, fotograf och advokat samt arbetade som en myra. Bland kommunala upp-

Carl Normans fotoateljéfönster i Sandbergsgården på Posthusgatan.

Utsikten från Normans ateljéfönster i Sandbergsgården 1867.

drag, som han innehaft, må nämnas, att han varit ledamot av stadsfullmäktige, drätselkammaren och byggnadsnämnden. I det enskilda livet stilla och tillbakadragen inblandade han sig åtminstone på senare år aldrig i de kommunala

fejdena. Gift sedan 1867 med Sofia Rörström sörjs den avlidne närmast av änka och tre barn samt två bröder, av vilka den ene är källarmästare i Göteborg och den andre stationsinspektör vid statens järnvägar.”

*Utsikt över Societetsparken och Societetshuset, 1870-talet.
Fotots storlek är i det lilla visitkortsformatet, dvs 6 x 9 cm.*

En annons i tidningen samma dag försäkrar trots det att ateljén i rådman Syréns gård är öppen dagligen. Tre år senare flyttar dottern Anna till Stockholm. I 1899 års Svenska Fotografers förteckning står fortfarande Carl Normans namn, men innehavare av affären på Tullportsgatan 32 är Anna Norman. En annons den 9 juni 1899 upplyser att Nya Fotografiaffären öppnar åter denna månad och att Anna själv gått en fullständig kurs hos hovfotografen C Rosén i Stockholm. Hur länge ateljén sedan existerar vet vi inte. Anna avlider 1939, 63 år gammal.

Tapetseraren Joel Hansson, född 1871, nedtecknade sina barndomsminnen och tecknade även av många av samtidens personligheter. Om Carl Norman skrev han: "C Norman, fotograf, hamnfogde, kontrollör för förra kajens byggnad, liten, puckelryggig, argsint. Fahlström såväl som alla andra kände hans obalanserade häftighet, men också dess snara övergång. Fahlström väntade ett paket med båten, men det fanns inte. Så skämtsamt som han var, blev det ett tillfälle att förarga Norman för det oförlåtliga slarv som förekom - när man väntar ett paket ska det också finnas. Norman

Porträtt av Anna Norman 1895, det år då Carl dör och hon tar över verksamheten i dess helhet.

Nya Fotografiaffären

(i hr rådman Syrén's gård)

rekommenderas fortfarande i resp. allmänhetens benägna hågkomst.

Förutom att endast nya tidsenliga apparater och bästa kemikalier användas torde egen mångårig praktik samt ett i affären anställt skickligt biträde, herr Thure Pettersson, kunna tillförsäkra ett fint och godt arbete.

Prisen de billigaste.

C. NORMAN. 1118

Annon i Norrtelje Tidning 10 maj 1893, efter familjens flytt till rådman Syrén's gård.

gav genast uttryck för sin ilska med att hoppa rätt så högt, åtskilligt färgglad i sitt annars bleka ansikte. Fahlström lägger sin kraftiga näve på Normans axel och säger de kända orden: Du är stor i orden och liten på jorden, du Norman".

"På fabrikstomten slogs det boll av den äldre ungdomen, medan vi hade kapplöpning på grästuvorna (tomten var då en äng). På västra sidan av den, neråt ån, låg fotografen Normans byggnad och ateljé. Vi skulle spela teater, och hade fått löfte om att använda ateljén som salong. Stora arrangemang hade vidtagits, en tablå som avslutning med bengaliska eldar placerade på plåtar. Vi hade inbjudit tant och farbror Norman, som hade en son Gustav (som

Foto av läkarbostaden, "Kongovillan", vid karantänssjukhuset på Fejan, med Normans logotyp på baksidan.

Ovan: Porträtt av Erik Mattsson, Malsta, 1880-talet. Här är logotypens text större och lite snirkligare än tidigare.

Till höger: Porträtt av Torsten Nordström, sent 1890-tal. Observera fram- och baksideslogotypens överensstämmelse med Andrés, och att firmanamnet fortsatt är "Carl Norman", även efter hans död.

medverkade) och två döttrar och jungfrun. Allt gick bra som vi tyckte, men när de två eldarna bakom kulisserna hade tänts: "Vilket elände, ut, ut" skrek tanten och sprang ut med döttrarna efter. Den lilla puckelryggiga fotografen sade fula ord. Gustav och jungfrun hade försvunnit. Vem kunde tänka sig att dessa eldar kunde ge ifrån sig en sådan ohygglig svavelrök. Jag kunde inte annat göra än gå hem och tänka på att talangerna inte kommer till sin rätt ibland."

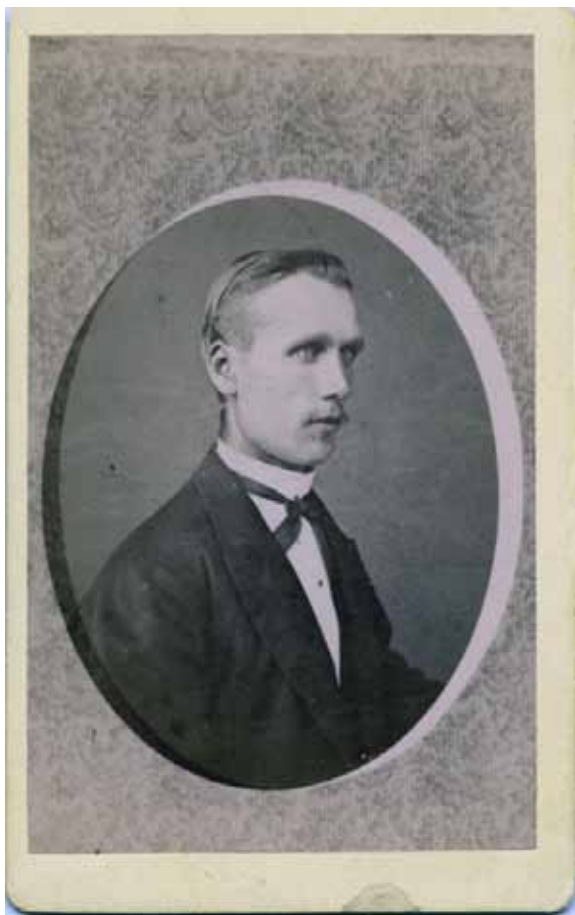
Carl Alfred Sundström

Norrtäljefotograf 1882-1888

Carl Alfred Sundström föddes 1844 i Örebro och flyttar med sin familj från Hosjö till kvarteret Pluto i maj 1882. Sannolikt övertar han ateljén i Sandbergsska gården efter Norman. I juni 1888, då han vistas i Malmslätt utanför Linköping, avlider Sundström i lungsot. Exakt nio månader senare föder hans fru deras femte barn.

Till höger: Porträtt av okänd kvinna, tidigt 1880-tal. Logotypen är i början endast en påstämplad variant.

Nedan: Porträtt av okänd man, senare 1880-tal. Nu är logotypen tryckt på kortets baksida, och slingorna och vapenskölden hör till tiden. Mannens klädsel är dock mer i 1870-talets stil.

Waldemar Sparring

Norrtäljefotograf 1886-1901, 1914-1917

Waldemar Sparring föddes 1854 i Stockholm, flyttar till Norrtälje 1879 och anställs som kypare på Stadskällaren. Han blir bekant med barnmorskan Hedda Andersson, född 1841, som själv flyttat hit 1876, och i oktober 1880 gifter de sig. I början av år 1884 byter han yrke, och antas som extra ordinarie poliskonstapel. I samband med det är han tydligen också ombud vid fastighetsförsäljningar, för i februari 1884 och maj 1887 annonserar han i Dagens Nyheter om egendomar till salu. Waldemar och Hedda har för egen del, i husförhörlängden som börjar 1886, flyttat till poliskonstapel Erikssons gård i kvarteret Grönland, och då läggs titeln fotograf till. I januari 1889 avsäger sig Waldemar befattningen som poliskonstapel.

Uppenbarligen är grannsämjan mellan gårdsägare och hyresgäst inte den bästa, för den 29 september 1890 stämmer Eriksson Sparring "under yrkande att han må stånda laga ansvar för det han måndagen den 22 dennes förolämpat mig med smädliga yttranden och beskyllningar samt vid samma tillfälle mot mig gjort sig skyldig till rättsstridigt hot." Som vittnen var två tjänsteflickor från gården intill inkallade, och de hade hört Sparring kalla Eriksson och hans hustru för "rackarepack", yttrat "Håll käften patrask" samt knutit handen under Erikssons näsa. När målet tas upp på nytt den 13 oktober stämmer Sparring å sin sida Eriksson för smädliga yttranden och beskyllningar. Som vittne har han fotografen Gustaf André som infunnit sig på Erikssons gård. Han hörde Eriksson yttra "en sådan usling och stackare, som blivit sparkad från platser var han varit", och hustrun hade instämt. Sparring hade svarat "Jag har betyg som kanske icke någon här får", varpå Eriksson svarat "Det har skett på fusk och ej ärligt sätt", och hustrun lagt till "Det har naturligtvis ni ej gjort er förtjänt av". Den 21 oktober faller domen, som är till Erikssons fördel. Sparring får böta 10 kronor till kronan,

Annons ur en almanacka 1891, i början av Sparrings officiella fotokarriär.

Barnmorskan Hedda Andersson, 1870-talet, före giftermålet med Waldemar Sparring.

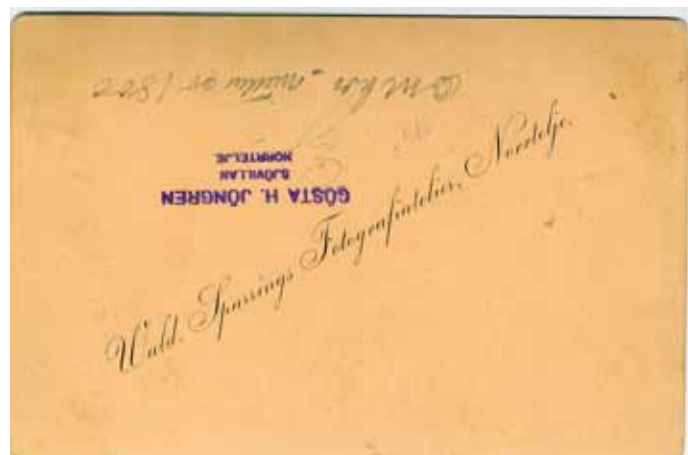

samt betala rättegångskostnaden om 30 kronor och 1:50 vardera till vittnena, eftersom de fått lov att hyra ersättare för sig under inställelsen till rådhusrätten.

Senare samma år flyttar Sparrings, kanske inte så förvånande, och hyr i stället hos barberare Holmberg, i kvarteret Pluto. I mars 1890 har han officiellt anmält till Norrtälje handelsregister "att han ärnar utöva fotografiyrket" och Sparrings ateljé inryms i den så kallade Sandbergsska gården vid nuvarande Posthusgatan, det vill säga Normans första ateljé. Hit flyttar också en fotografelev, Gustaf André, som efter en kort tid öppnar eget. En ny medhjälpare anländer till ateljén, fotografen Alf Lindhe, född 1872, som närmast kommer från Lidköping i november 1892. I augusti 1897 flyttar han till Strängnäs, och öppnar ateljé där, men avlider redan 1913. I en förteckning publicerad i Norrtelje Tidning av Bevillningsberedningen över förslag till beskattningsbar inkomst av kapital och arbete för år 1893 står fotograf Sparring för 550 kronor och biträdet A Lindhe för 200 kronor.

Några fler biträden anställer inte Sparring, trots att han annonserar i Dagens Nyheter under sommaren 1893 samt hösten 1895 och 1896: "Fotografer! Biträde, herre eller fruntimmer, skickligt i negativ och positiv retusch samt plåttagning, erhåller genast plats, om arbetsprov och pretentioner insändas till Fotograf Wald. Sparring, Norrtelje".

År 1897 flyttar Sparring och hustrun till Sjötullsgatan och under tiden de bor där har vi faktiskt en liten notis om fru Sparrings yrkesutövning. Målaren och revypappan Fridolf Boström (Frille) skriver följande om sin födelse:

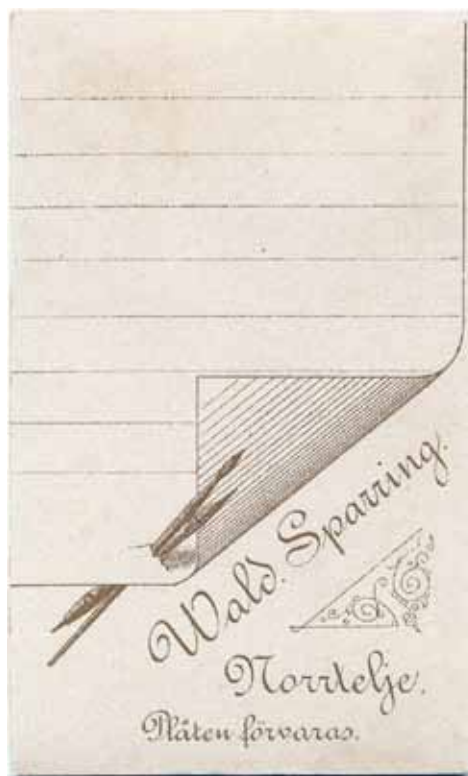

Överst: Annons i Norrtelje Tidning 30 november 1895.

Foto av kyrkan och kyrkgärdet, med Sparrings logotyp på baksidan.

"Min förlossare när jag föddes var en gumma som hette Sparring berättade min mor senare för mig – hon bodde på Sjötullsgatan. Huset finns kvar ännu, där var då ett åkeri med många hästar. Gumman Sparring rökte stora cigarrer och var en robust person. Så hände det: söndagen den 16 april 1899 kl 11 f m såg jag dagens ljus för första gången."

Trots att det i kyrkböckerna ser ut som att makarna bor på samma adress, stämmer det inte alltid med verkligheten. I juni 1899 möts

Waldemar och Hedda via ombud i rådhusrätten, där Hedda nekar till att hon skulle vara orsaken till att det råder hat och bitterhet i äktenskapet. Waldemar yrkar på skilsmässa, men som vanligt är man inte överens om hur tillgångarna ska fördelas. Hedda vill sitta i orubbat bo och går inte med på den delning Waldemar föreslagit. Hon menar att han inte hade något med sig i boet och att det var hon som bekostade hans fotografutbildning och uppsättningen av ateljén, och därför vill hon ha del även i den. Waldemar har sedan länge bott på annat håll, och motsätter sig inte hennes önskan om att få sitta i orubbat bo, men vill ha full besittning av den förhyrda fotografiateljén och det som hör till verksamheten.

Utslag kommer en månad senare, och de döms till boskillnad under ett år. Med hänvisning till att båda makarna har egen försörjning bifaller de Waldemars önskan om att han får äga alla fotografiredskap och sin personliga

Porträtt av två flickor. Fotots baksida visar en tidig, enkel version med noteringsrader.

I en senare version finns komplement i form av penslar och ett snirkelornament, samt texten "Plåten förvaras".

egendom. I övrigt får Hedda sitta kvar i det gemensamma boet.

Efter det ger sig Waldemar ensam av från Norrtälje, för att öppna ateljéer på andra ställen. I oktober 1901 flyttar han till Skara med

ateljé på Skolgatan, vid årsskiftet 1904-05 till Kristinehamn, för att slutligen hamna i Örebro 1906. Porträtt tagna av honom finns även från Hallsberg och Fellingsbro. Till Norrtälje återvänder Waldemar på nyårsafton 1913 från Örebro. Under hans bortovaro har Hedda haft en fosterdotter boende hos sig åren 1906-1913. Fosterdottern är hennes barnbarn, dotter till kassören Anders Petter Sparring, en oäkta son

hon fick medan hon fortfarande bodde i Sörmland. Hedda dör 1914, och i bouppteckningen efter henne antecknas att boskillnad blivit meddelad i januari 1912, med anledning av Sparings konkurs i Örebro. Skilsmässan trädde alltså inte i kraft efter boskillnadsåret 1889/90, vilket också Heddas dödsannons visar. Waldemar avlider i början av 1917, 60 år gammal.

Porträtt av okänd kvinna, med ytterligare en variant av Sparings logotyp. På baksidan finns nu också ett telefonnummer.

Porträtt av okänd hund. Baksidan rymmer, förutom Sparings namn, även ett emblem av hans initialer, WS.

Reinhold Hammarlund

Norrtäljefotograf 1887-1892, 1895-ca 1900

Reinhold Hammarlund föddes 1850 i Björklinge, och flyttar som fotograf hit i december 1887 från Uppsala, där han enligt uppgift verkat sedan 1883. Han bosätter sig i kvarteret Pluto, Sandbergska gården, där han också sannolikt hyr ateljé. Han gifter sig i oktober 1888 med Judit Johanna Rydholm, född 1868, och en dryg månad senare föds första barnet. År 1892 flyttar familjen till Frustuna, men de återvänder till Norrtälje 1895. På hösten 1898 har Hammarlund blivit stämd för att inte ha betalt hyran i huset i kvarteret Berget, där familjen då bodde. Lägenheten omfattade två rum och kök i östra delen av huset, samt vedbod och del i källare. Årshyran var 175 kronor, och skulle betalas kvartalsvis i förskott. Hammarlund klarade att betala de två första kvartalens hyra, men tredje

*Nedan: Foto från Tillfällégatan, 1890-tal.
På baksidan en påstämplad logotyp.*

kvartalet blev bara delbetalt med 10 kronor och fjärde kvartalet inte alls. Domen blir förstås att han "genast vid tvång av utmätning" ska betala sin skuld.

En månad senare stämmer frun honom och vill skiljas på grund av att han inte bidrar till hennes och de tre barnens försörjning. Hon hänvisar till hans supiga och oordentliga levnadssätt, och att hat och bitterhet råder i äktenskapet sedan flera år tillbaka. Paret har utan att förlikas undergått de föreskrivna varningar som utdelas av såväl pastor som kyrkoråd. Eftersom frun nu ensam måste sörja för barnen begär hon att få sitta i orubbat bo, och att ur boets gemensamma tillgångar använda 40 kronor i månaden till barnen. Pastor Sandahl intygar att fru Hammarlund är medellös.

I december 1898 kallas Reinhold till rådhusrätten och bemöter stämningen. Han anser att fruns påstående om hans supiga levnadssätt bara är ett svepskäl, och att större delen av ett arv samt hans arbetsförtjänst gått till familjens underhåll, och hustrun är den som har haft hand om pengarna. Kravet att få sitta i orubbat bo tycker han är högst besynnerligt och hävdar att hon varit otrogen och flyttat hemifrån, samt skingrat en del av boets tillhörigheter. Han påpekar dessutom att hon själv inte "fört i boet för ett öres värde."

När fallet på nytt tas upp i februari 1899 konstateras att det som sagts tidigare av frun om Reinholds supvanor är bekant för alla och en var, och även två av rådmännen intygar att Reinhold "förde ett synnerligen supigt och oordentligt levnadssätt." Utslaget blev boskillnad under ett år, då makarna är förbjudna att besöka varandra, och att frun får sitta i orubbat bo med barnen. Reinhold flyttar till kvarteret Krukomakaren samma år och resten av familjen till Västerås.

Efter det går det ytterligare utför med Reinhold. I januari 1900 dyker han återigen upp i rådhusrätten, den här gången för stöld av ett par långstövlar från skomakaren P E Gyberg på Tullportsgatan. Gyberg hade några dagar tidigare anmält till polisen att han blivit av

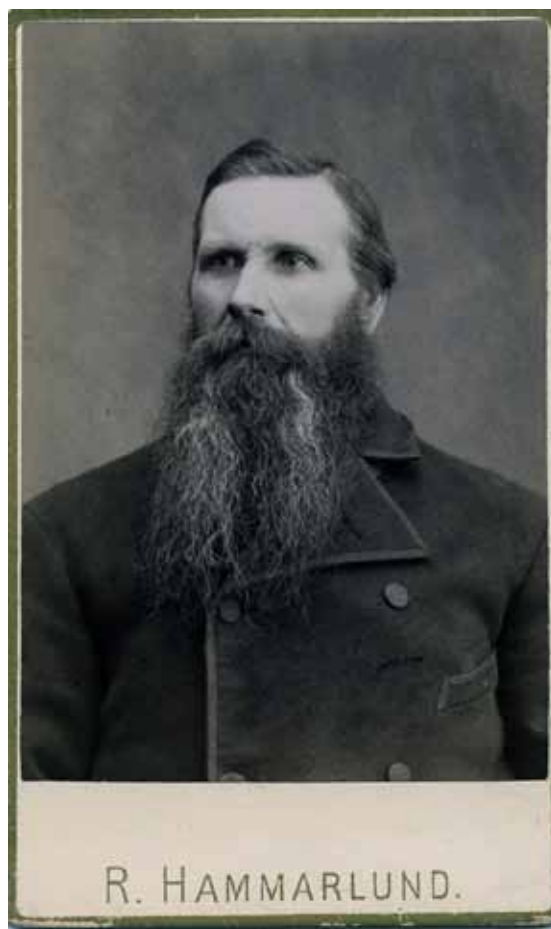

Porträtt av okänd familj, under Hammarlunds första tid. Baksidans logotyp är bara påstämplad, liksom Sundströms tidiga exempel.

med ett par begagnade långstövlar, värda fem kronor. Gyberg hade varit borta från sin verkstad en stund och dörren var låst, men nyckeln låg ovanför dörren, så tjuven hade gått in med nyckel. Polisen letade i klädstand och på pantlånekontoret, men stövlarna återfanns inte.

Några dagar senare fick en konstapel syn på Hammarlund på Tullportsgatan, iklädd ett par stövlar misstänkt lika de som Gyberg blivit av med. Hammarlund anhölls och förhördes, och erkände sig skyldig. Han berättade att han skulle besöka Gyberg, som han kände, och be att få låna ett par skor, för hans egna var trasiga. Gyberg fanns inte i verkstaden men Hammarlund visste var nyckeln brukade förvaras, och låste upp åt sig. Han satte på sig långstövlarna han valt ut och lämnade sina egna skor i en hög med gamla skor i verkstaden. Han väntade på att Gyberg skulle komma tillbaka så att han kunde be om lov för lånet, men gav slutligen upp och begav sig ut på landsbygden. Han gick tillbaks in till Norrtälje kvällen därpå, och några dagar senare upptäcktes han alltså av en patrullerande polis.

Gyberg får tillbaka stövlarna och avstår från att väcka ansvarstalan. Hammarlund döms till 50 kronor i böter för första resans snatteri. Självklart har han ingen möjlighet att betala böterna, så han avtjänar i stället sex månaders tvångsarbete på Svartsjöanstalten 1903. I församlingsboken under de här åren står han bland Personer skrivna på staden, det vill säga han saknar fast bostad. År 1908 flyttas han till Fattiggården (Gustafslund), där han avlider 1919.

Porträtt av okänd man, med den senare, klassiska Hammarlundlogotypen.

Gustaf André

Norrtäljefotograf 1890-1893

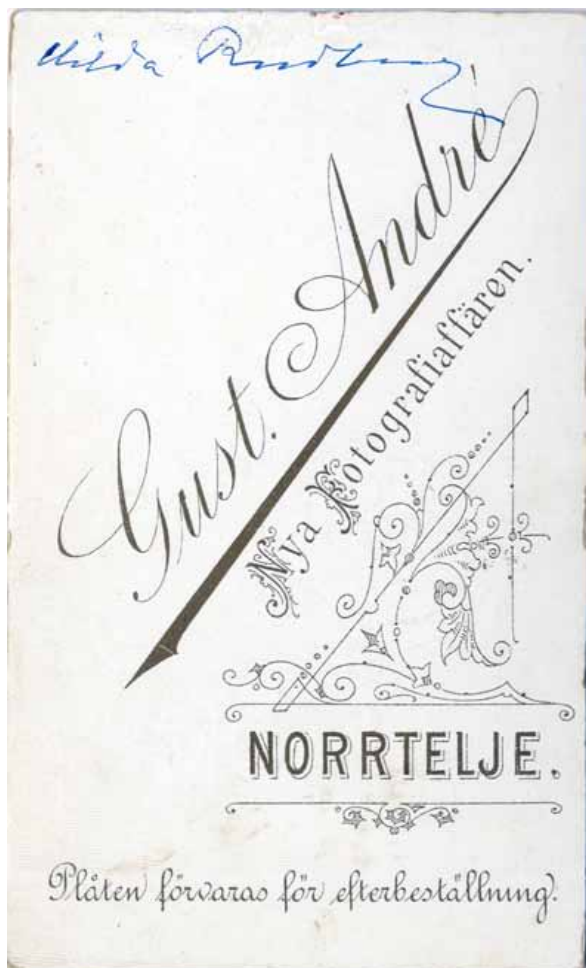
Gustaf André föddes 1861 i Södermanland. Han kommer som fotografelev till Norrtälje och fotograf Sparring i november 1890. Han är skriven i samma fastighet som Sparring, men redan under 1892 flyttar han till kvarteret Minerva, sannolikt i samband med att han öppnar egen ateljé - Nya Fotografiaffären på Tullportsgatan. I oktober 1893 drar han dock vidare till Bergshamra. Han avlider 1931 i Södermanland.

Ovan: Den oansenliga Nya Fotografiaffären på Tullportsgatan.

Till vänster: Annon för Nya Fotografiaffären i Norrtälje Tidning 10 augusti 1892.

Nedan: Porträtt av Hilda Rudberg. Jämför André's logotyp med Normans från samma adress.

Henrik Barthelson

Norrtäljefotograf 1898-1906

Henrik Barthelson har sina rötter i Norrtälje. Han är son till häradshövdingen Carl Gudilof Barthelson, född 1826 i staden, vars far i sin tur var häradshövdingen Carl Gustaf Barthelson.

Henrik Barthelson föddes 1866 i Stockholm och han och hans familj, samt ett fotografbiträde, anländer till Norrtälje hösten 1898 efter att ha varit fotograf i Uppsala i fem år. Han öppnar ateljé i Zettersténska gården, där tidigare en doktor Hallström haft sin bostad. I maj 1902 köper han en gård i kvarteret Tärnan - Hantverkargatan 20 - för 20 000 kronor, där Barthelson efter bara en dryg vecka ansöker hos byggnadsnämnden om att få ordna en ateljé på brygghusvinden. En del av yttertaket ska tas av och ersättas med glastäckning, ytterväggarna byggas på till en höjd om ca 2,5 m invändigt och uppvärmningen ska ske med kakelugn. Uppgång antingen genom den redan befintliga, ordentligt uppsnyggad, eller genom ett särskilt trapporn. I AB Pythagoras leverantörsreskontra finns under vintern en notering om att han köpt ett antal dörrbeslag och handtag, produkter tillverkade vid deras låsfabrik, vilket bör hänga samman med ateljébygget.

I oktober 1906 flyttar familjen och biträdet till Stockholm, där Henrik öppnar ateljé på Mäster Samuelsgatan 41. Han avlider 1938 i Stockholm.

Tullgården, byggd 1820 av Carl Gustaf Barthelson. Huset revs 1978.

Häradshövding Carl Gustaf Barthelson 1862, Henriks farfar.

Fotografer.

BARTHELSON, CARL HENRIK, fotograf, borgare 1909. Född 4. 5. 1866 i Jakobs församling, Stockholm. Fotograf sedan 1893 och har innehaft fotografiateljé i Stockholm sedan 1906. Medlem av Stockholms Läns Kungl. Hushållningssällskap. Gift 2:a gången 1912 med Hanna Anderson från Örebro län.

HENRIK BARTHELSON

Annons i Norrtälje Tidning 8 oktober 1898.

Ovan: Porträtt av okänd ung man. Logotypen och baksidestexten visar att Barthelson till en början hade filial i Östhammar.

Under: Visitkortens baksida efter det att filialen upphört.

Bröllopsporträtt av Hjalmar Pettersson med fru 1906. I klänningens högra nedre del skymtar en årtalsstämpel i kortet, något som Barthelson var ensam i Norrtälje om att använda sig av. Den var i bruk 1905-1906.

H. BARTHELSON

Ovan: Vy från Södra bergen, från sent 1890-tal. Färghandlare C A Nordströms hus, byggt år 1901, har ännu inte uppförts.

Till höger: Annon i Norrtelje Tidning 11 april 1906, då Barthelson förbereder flytten till Stockholm.

Till följd af gårdens försäljning
och deraf brist på utrymme försäljas under hand hos Fotograf Barthelson härstädes en hel del eleganta möbler, såsom salsmöbel, salongsmöbel, antik hvit möbel, antik byrå, bokskåp, skrifbord, soffa i rococo m. m. 1723

Richard Gothilander

Norrtäljefotograf 1899-1901

Richard Gothilander föddes 1875 i Lidköping och flyttar till kvarteret Pluto i oktober 1899 med ateljé i "f d Wald Sparrings". Den 7 mars 1900 skriver han till drätselkammaren och begär "tillstånd att under instundande sommar i den på andra sidan gjuteriet belägna öppna plats, som vintertiden används till avstjälpningsplats, få upptaga ett område av omkring 14 meter i längd och 8 meter i bredd för att därstädes uppföra en provisorisk fotografiateljé, och önskar jag att få denna plats så nära vägen som möjligt. Ateljén kommer att uppföras av trä med glastak samt kommer att målas och få ett prydligt utseende, varjämte jag kommer att utanför densamma utsätta en soffa till allmänhetens bekvämlighet." Om utrymmet tillåter vill han dessutom "anlägga ett par smärre blomsterrabatter för att ytterligare pryda platsen." Avskrädeshögarna som vanpryde platsen på sommaren kommer att döljas av ateljén och han hoppas därför på en välvillig inställning av drätselkammaren. Hur det går i ärendet vet vi inte, men sannolikt får han nej och flyttar i maj 1901 tillbaka till Lidköping. I januari 1903 får han en son med sin trolovade, men avlider själv ett halvår senare i lungsot.

I samband med Richards flytt godkände drätselkammaren den 15 maj 1901 att hans kontrakt fick transporteras på fotografen John Paulson. John syns inte i några kyrkböcker, så han har sannolikt utövat sin fotokonst här under en eller flera kortare perioder.

Porträtt av garnhandlare Oscar Rundqvist, 50-årsjubilar år 1900. Observera stavningen här – "Norrtelge" jämfört med "Norrtelje" på fotot av Musikpaviljongen på nästa sida.

Musikpaviljongen i Societetsparken.

*Annon i Norrtelje Tidning
1 december 1899.*

Porträtt av okänd dam. Även hos John Paulson, som ärvde Gothilanders kontrakt, är stavningen "Norrtelge".

Anna Waller

Norrtäljefotograf 1904-1922

Anna Waller föddes 1860 i Stockholm, och flyttar till kvarteret Pluto i Norrtälje från Brunflo i september 1904. En odaterad annons säger att hennes ateljé ligger intill Frälsningsarméns lokal, men i maj 1905 står "Sandbergs f d gård, Posthusgatan 16", i annonserna, det vill säga Sparrings gamla ateljé. År 1922 flyttar hon till Hantverkargatan, gamla Epidemisjukhuset, där hon avlider 1941. I bouppteckningen noteras att hon från år 1923 varit försörjd av fattigvården, och att boets behållning inte fullt ut täcker begravningskostnaderna.

Ovan: En tidig annons för Waller, där adressen inte specificerats.

Ovan till höger: Självporträtt av Anna Waller, med en senare, etablerad logotyp.

Till höger: Porträtt av Oppstu Alrik i Åkerö, ca 1905, med endast en påstämplad logotyp på baksidan.

Hanna Gråberg

Norrtäljefotograf 1906-1920

Hanna Gråberg föddes 1841 i Västerås. Hon flyttar först som fotograf till Eskilstuna i juli 1872, sedan till Härnösand 1890, där hon den 29 oktober annonserar i Härnösands-Posten: ”Ny Fotografi-Affär är av undertecknad öppnad i ateljén Hofsgatan 17 (Ekholms f d ateljé). Och vågar jag rekommendera mig till utförande av fotografier i olika storlekar, även förstorningar och vyer samt färgläggning, allt till moderata priser. Hanna Gråberg”. I Bevillningsberedningens förslag till beskattningsbar inkomst för 1893 står för Hanna 800 kronor. De två följande åren föreslås 1 000 kronor.

Från Härnösand flyttar hon i december 1899 först till sin bror och hans familj i Östervåla under ett år, innan hon fortsätter till Uppsala. Tidningsannonser 1902 och 1904 anger att hon dessutom har en sommarateljé i Rimbo, som hålls öppen på söndagar. Till Norrtälje kommer hon i juni 1906, bosätter sig på Hantverkargatan 20 och tar över Barthelsons ateljé. I juli 1909 annonseras både lägenheten och ateljén till uthyrning, och Hanna flyttar till kvarteret Merkurius, med ateljé vid gränden från Stora Brogatan 2. Från 1911 och fram till sin flytt från Norrtälje, har Hanna hjälp av ett antal fotografbiträden, flickor i 20-årsåldern från olika landsändar, som avlöser varandra. Hanna flyttar vidare till Solna hösten 1920, och avlider 1925, sedan hon flyttat in till Stockholm.

*Porträtt av Hilda Andersson med spädbarn,
Hysingsvik, med logotyp i mörk färg.*

*Porträtt av familjen Pousette. Logotypen har här
i stället vit färg och delarna har flyttats isär.*

Erik Bruhns villa och båtvarv i Bältartorp, ca 1914.

Annon i Norrtelje Tidning 3 juli 1909, då Hanna Gråberg flyttar till ateljén på Stora Brogatan.

Porträttet föreställer troligen Selma Hedström, Gråbergs biträde 1913-1914. Vid den här tiden har logotypen inte längre kvar någon vapensköld.

Annon i Norrtelje Tidning 13 mars 1917 för Gråbergs ateljé på Stora Brogatan, "invid Stora Torget".

Maria Sandelin

Norrtäljefotograf 1911-1914

Maria Sandelin föddes 1860 på Gotland som Maria Engbom. Hon gifte sig 1906 med Johan Emil Sandelin, från Vaddö. I släktforskar sidan Rötters avdelning för Porträttfynd på nätet finns porträtt som Maria tagit då hon före giftermålet verkade som fotograf i Roma på Gotland. När de 1911 flyttar till Hantverkargatan 20 är det Johan Emil Sandelin som tituleras "ingenjör, fotograf", men det är Maria som har ateljén. Annonsen från 1911 anger inget fotografnamn, enbart "före detta Barthelsson", och priset är 4 kronor. Sannolikt startar verksamheten som Ateljé Fyra Kronor, men senare står Maria med sitt eget namn. Logotyperna har också samma stil. År 1914 återvänder de till Gotland, där Maria avlider 1934.

Annons i Norrtelje Tidning 4 oktober 1911, utan angivande av fotografnamn.

Överst till höger: Porträtt av Sissan Nordström av Ateljé Fyra Kronor, sannolikt med Sandelin som fotograf.

Till höger: Ett senare porträtt av Sissan Nordström, med Sandelins egen logotyp. Notera likheten i stil med Ateljé Fyra Kronors.

*F. J. Bartelsson's Ateljé
invid Norrkelje, Cellfängelse
Röster 4 och 6 kronor*

Maria Sandelins skyltskåp, i Roslagsmuseets samlingar.

Annie Rylander

Norrtäljefotograf 1914-1920

Annie Rylander föddes 1881 i Uppsala, och är fotograf i Småland 1908-1911. Efter några år i Stockholm flyttar hon 1914 till Norrtälje och Hantverkargatan 20 och övertar Barthelssons ateljé efter Maria Sandelin. De sista åren har hon hjälp av ett biträde, samt fotografieleven Olga Nordin (gift Kettis). Annie flyttar till sin hemstad Uppsala 1920, men när hon avlider 1968 bor hon i Stockholm.

*Annon i Norrtälje Tidning
19 mars 1914, i samband
med Annie Rylanders flytt till
Norrtälje.*

*Ovan till höger: Porträtt av
okänd pojke. Rylanders logotyp
innehåller alltid texten "f.d.
Barthelsson".*

*Till höger: Gruppfoto av arbe-
tarna från Förenade Verkstä-
derna i Norrtälje.*

Beda Strömberg, Ateljé Vogue

Norrtäljefotograf 1920-1928

Beda Strömberg föddes 1890 i Stockholm. Till-
sammans med sin kompanjon Karin Svantesson
flyttar de till kvarteret Mercurius år 1920, och
efterträder Hanna Gråberg i ateljén på Stora
Brogatan 2. Vykortsfotografen Elliord Matts-
son är fotografelev här en kortare tid i början
av 1920-talet. Beda och Karin har filialer både i
Gräddö och Häverösund enligt beställningsku-
vert, och står senare också med "Kungl hovfo-
tograf". Vid stadens 300-årsjubileum har Ateljé
Vogue ensamrätt på all fotografering inom ut-
ställningsområdena, och sannolikt är det efter
att kung Gustav V invigt evenemanget som
"Kungl hovfotograf" tillkommer. År 1928 flyt-
tar de tillbaks till Stockholm. Beda avlider år
1970.

Atelier Vogue	
ST. BROGATAN	
utför moderna, eleganta	
FOTOGRAFIER	
— och —	
FÖRSTORINGAR	
i alla prislägen	
AMATÖRARBETEN	
UTFÖRAS	
	
Huvudaffär: Norrtälje	
Filialer: Posthusgatan 16	
och Gräddö	
TELEFON 122	

Avutställningsbestyrel-
sen i Norrtälje antagen
fotograf med ensam-
rätt till all fotografe-
ring inom utställnin-
gens områden
Obs! Billig! av ut-
ställningsbestyrelsen
fastställd, taxa

Ovan: Annons från 1922, med text om fotoensamrätten
till stadens 300-årsjubileum. Obs filialer på Posthusgatan
16 (Sandbergsska gården) och i Gräddö.

Överst till höger: Porträtt av A P Bergström, Gräddös
siste båtsman. Troligen taget före 1922, då logotypen
saknar hovfotografstext.

Till höger: Porträtt av familjen Sandin, Rö, taget efter
1922, med hovfotografstext.

FOTOGRAFIATELIER
VOGUE
Kungl. Hovfotograf
 STORA BROGATAN NORRTÄLJE
 — Riks 122 —

Då Ni beställer 1 dussin fotografier från
 kr 12 erhåller Ni gratis en förstoring

*Allt slags arbete hörande till vårt yrke
 utföra vi förstklassigt*

Vykort med motiv från Gustav V:s besök på jubileumsutställningen i Norrtälje 1922. Efter kungabesöket lägger Ateljé Vogue till "Kungl. Hovfotograf" i annonseringen, som här i en almanacka från 1925.

Vilma Lundstedt

Norrtäljefotograf 1920-1923

Vilma Lundstedt föddes 1890 i Arboga, men kommer från Leksand i oktober 1920 och tar över Barthelsons ateljé efter Annie Rylander, inklusive eleven Olga Nordin. Utöver sitt namn stämplat Lundstedt visitkorten med "f.d. Rylander". Vilma deltar med fotografier och vyer på jubileumsutställningen 1922. Ett år senare flyttar Vilma till Stockholm, där hon avlider 1942.

*Till höger: Porträtt av Axel Kettis 1922.
Hans blivande hustru Olga Nordin var
vid den här tiden Vilma Lundstedts elev.*

Nedan: Annon från 1922.

VILMA LUNDSTEDT
- HANTVERKSGATAN 20 -
- NORRTELJE -
**FOTOGRAFI-
ATELIER**
REKOMMENDERAR
ett reelt och välgjort arbete till billigaste
priser
Amatörarbeten mottagas - Plåtar och Film till salu
FÖRSTORINGAR och UTEFOTOGRAFERINGAR utföras
- - Rikstelefon 216 - -

Fred Lindgren

Norrtäljefotograf 1919 samt 1921-1929

Fred Lindgren föddes 1892 i Vaxholms garnisonsförsamling. Familjen flyttar till Norrtälje 1909 och Fred arbetar först som resepostvaktmästare, men står sedan som fotograf. Roslagens Fornminnes- och hembygdsförening håller årsfest 1919, ett år efter föreningens bildande, och då är det Lindgren som förevigar tillfället. År 1920 flyttar han till Falun, där han blir kvar lite drygt ett år. När han återkommer till Norrtälje gifter han sig och får två barn. Han ställer ut en del alster på jubileumsutställningen 1922. Lindgren har sin ateljé inne på den så kallade Askenströmska gården vid Stora torget. Han är god vän med färghandlaren och storsamlaren Torsten Nordström, sannolikt med fotografering som gemensamt intresse. År 1929 flyttar Fred med familj till Värmland, där han sedan avlider 1974. Ateljén tas över av Karl Claesson.

Annon i almanacka 1925.

Askenströmska gården vid Stora torget. Lindgrens ateljé låg i ett hus på gården.

Självporträtt av Fred Lindgren i en av tidens fototrender, den ljusa framtoningen.

Porträttet av stadskassör Svensson, Norrtälje, visar en annan trend – den mörkare kartongfärgen.

Ett av Lindgrens tidigaste fotouppdrag, Roslagens Fornminnes- och hembygdsförenings årsfest 1919. Borgmästare Hallin syns till vänster.

Astrid Svensson

Norrtäljefotograf 1923-1954

Astrid Svensson föddes 1892 i Nässjö, och kommer därifrån till Norrtälje i februari 1923. Den första ateljén har adress Hantverkargatan 18, i ett gårdshus enligt uppgift. I en annons 1925 anges i stället Hantverkargatan 20, det vill säga ateljén efter Vilma Lundstedt. Olga Nordin (gift Kettis) benämns nu fotografbiträde. En rad kvinnliga fotografbiträden avlöser från och med 1929 varandra även hos Astrid, men enligt uppgift fortsätter samarbetet mellan Olga och Astrid fram till 1950, då Olga öppnar egen fotoateljé. År 1941 flyttar det sista biträdet från Norrtälje, och Astrid själv byter adress. Ett par år innan Olga öppnar eget har Astrids ateljé flyttat en trappa upp i ett nybyggt hus på Stora Brogatan 7. I juli 1954 meddelar Astrid i Norrtälje Tidning att hon överlåter ateljén på Irma Jonsson. Året därpå avlider Astrid i sin födelsestad Nässjö.

Ett av Astrid Svenssons beställningskuvert med adress Hantverkargatan 18.

Olga Nordin (gift Kettis), Astrid Svensson och Tors-ten Nordström, troligen 1925. Framför dem på bordet står en enkel lådkamera.

*F d dispensären vid dåvarande Epidemiskuhuset, nu riven.
Astrids präglade logotyp är svagt synlig i nedre högra hörnet.*

Porträtt av Hilma Olsson 1927.

1954. 10

NÖRRTÄLJE TIDNING Måndagen den 12

M E D D E L A N D E

Undertecknad som i över 30 år innehaft fotografi-
atelier i Norrtälje ber härmed få tillkännage, att jag
från den 15 juli överläter denna på Fotograf IRMA
JONSSON. Ber nu att varmt få tacka alla trevliga norr-
täljebor och övriga i Roslagen, både gamla och nya kun-
der för alltid visat förtroende under år som gått.

Samtidigt ber jag få rekommendera min efterträdare
på det allra varmaste, då hon är en mycket skicklig foto-
graf.

Värdsamt
ASTRID SVENSSON.

Enligt ovanstående övertager jag från den 15 juli
Astrid Svenssons fotografiateljé och skall det bli min
ögsta önskan att utföra ett konstnärligt och vackert
arbete av all slags fotografering, varför jag i fortsätt-
ningen kan rekommendera ateljén till det allra bästa.

IRMA JONSSON,
Fotograf.

109/16

Meddelande i Norrtälje Tidning 1954 om överlåtelsen av Astrids ateljé.

Elov Mattsson

Norrtäljefotograf 1932-1969

Elov Mattsson föddes 1905 på Rådmansö, och går som elev i Ateljé Rylander på Stora Brogatan 2 under 1929. Enligt hans egna ord, från en tidningsartikel 1969, började hans intresse för fotografering då han gjorde värnplikten vid Oscar Fredriksborg. En kamrat framkallade sina egna bilder i soldathemmets källare och det tyckte Elov var spännande, så han började också göra detsamma. Han hade köpt en lådkamera av fotografen Fred Lindgren. Elov arbetar sedan hos fotograf Hugo Edlund i Stockholm, men återvänder till kvarteret Mercurius 1932 och övertar ateljén efter Anny Rylander. Lite kärvt

var det i början, så han fick sälja sitt hagelgevär för 20 kronor för att få ihop till första ateljéhyran. Nordströms färghandel var hans leverantör av glasplåtar och fotopapper. Under ett par decennier tog Elov alla Norrtälje Tidnings bilder, fram till 1950-talet, då tidningen anställde egna fotografer. När Norrtälje fotoklubb bildades 1948 blev Elovs ateljé centralpunkten, och han blev senare dess första hedersmedlem. Hans arkiv rymde minst 50 000 porträttnegativ när han den sista februari 1969 slutade som fotograf. Elov Mattsson avlider i december 1987.

Ateljéfönstren vid Stora Brogatan 2, där Elov Mattsson verkade 1932-1969.

Olga Kettis

Norrtäljefotograf 1950-1967

Olga Kettis föddes 1899 i Skederid, och flyttar till prästgården i Norrtälje 1916 som tjänarinn. Året därpå flyttar hon till kvarteret Faktoret, till sin farbror redaktör Julius Nordins hus, och står nu i församlingsboken som fotograf-elev. Ateljén hon arbetar i är Annie Rylanders, tvärs över Hantverkargatan. Olga blir kvar där, först under Vilma Lundstedt och sedan under Astrid Svensson, där titeln blir fotografbiträde. Mot slutet av Astrids tid, då ateljén flyttat till Stora Brogatan 7, har Olga kanske själv hand om verksamheten. År 1929 gifter hon sig med folkskolläraren Axel Kettis, född 1890 i Älvdalen, som flyttat till Norrtälje 1921. Den 1 oktober 1950 öppnar Olga egen ateljé – Kettis Foto – en trappa upp på Galles gränd. Senare byggs en affärslokal med ateljé och mörkrum på Tullportsgatan. År 1967 överläter hon affären av hälsoskäl. Enligt en artikel i Norrtälje Tidning samma år upptar beställningsboken för den egna firman över 195 000 nummer. Olga avlider i januari 1970 i Stockholm.

Olga Kettis bakom disken till sin affär.

Porträtt av sonen Pär Kettis, med Olgas logotyp i nedre högra hörnet.

Tidningsannons 29 september 1950, inför öppnandet av Olgas första egna ateljé.

11633 • 1950 29/9/50

Ny Fotoateljé

öppnas den 1 oktober Tullportsgatan 13,
(över Ohlssons Möbler, Galles Gränd 4)

— 30 års erfarenhet i yrket garanterar fullgott arbete. —

ALL FOTOGRAFERING UTFÖRES!

Ateljén hålles öppen vard. 10—5. Annan tid efter överenskommelse.

VÄLKOMNA!

Vördsamt: **OLGA KETTIS**. Tel. 1633. Bost. 630.

Följande personer

noteras i kyrkböckerna som fotografer, men något porträtt eller annat foto finns inte i våra samlingar:

Häggström, Johan Leander, född 1859 i Södermanland, och finns i Norrtälje november 1877-november 1878. Därefter återvänder han till Eskilstuna.

Jelenevsky, Albertina Eugenia (född Johannisdotter Rosander), född 1862 i Skåne. Hon gifter sig med kyparen Alexander Jelenevsky och får två barn. De bor i Stockholm, men hon blir änka 1906 och flyttar som fotograf i april 1907 till Norrtälje. Ett år senare återvänder hon till Stockholm.

Fogelström, Gustaf, född 1862 i Stockholm. År 1890 står han som fotografelev, och fem år senare gifter han sig med dottern till fotografen David Jakoby, som hade ateljé på Järntorget i Stockholm. Efter att paret skilt sig flyttar Gustaf till Norrtälje i juni 1917, för att i mars 1922 flytta till Simpnäs. Till Norrtälje återkommer han 1924, då från Vätö och i församlingsboken noteras han 1925 som "förre fotografen". Han avlider 1940 i Norrtälje.

Stark, Karl Fredrik Emanuel, född 1874 i Eksjö. Han kom från Vaddö till Norrtälje i november 1931 tillsammans med hustrun. De flyttar till Vätö i augusti 1932, där han avlider 1933.

Rylander, Anny, Ateljé Rylander, född 1884 i Norrbärke, och flyttade som fotograf från Ludvika 1929 till kvarteret Mercurius och ateljén på Stora Brogatan 2. Därifrån flyttar hon 1932 till Västerås. Hon avlider 1953 i Ludvika.

Eklund, Erik Ivar Cronje, född 1900 på Vätö. Familjen bor 1904-1906 i en lägenhet i AB Pythagoras motorfabrik, som under en tid var ombyggd till arbetarbostäder. Erik Eklund

noteras först som trädgårdsdräng, men under några månader 1920 var han anställd på Pythagoras som städare och diversearbetare. Från cirka 1921 tituleras han fotograf. År 1928 finns han under Personer skrivna på staden, och 1932 överförd till Obefintlighetsboken. Han avlider 1978 i Skellefteå enligt Sveriges dödbok.

Claesson, Karl, född 1906 i Malsta, och kommer till Norrtälje i maj 1929 från Estuna. Hans ateljé benämns Fred Lindgrens Eftr. Liksom sin företrädare umgicks Karl med Torsten Nordström. I maj 1935 flyttar han och familjen till Stockholm. Karl avlider i Norrtälje 1975.

Karl Claesson i dörren till sin ateljé vid Stora torget, Askenströmska husets innergård. Foto: Torsten Nordström

Holmberg, Edgar Julius, född 1917 i Häverö, och flyttar därifrån till Norrtälje i november 1935. Ett år senare flyttar han vidare till Hallstavik. Han avlider 2002 i Sollentuna.

I samlingarna finns ett antal porträttfoton från namngivna ateljéer, men vars ägare vi inte känner till. De ateljéerna är:

Norrtälje Fotografiatelier, Hamnplatsen. Ett foto från Norrtälje Mekaniska verkstad är daterat till 1907. Här skulle det kunna vara A. Florin från Stockholm som har sommarateljé. En annons i maj 1904 säger att en ny fotografiateljé ska öppna vid hamnen den 1 juni. På hösten annonseras att ateljén håller öppet till och med marknadsveckan, det vill säga första veckan i oktober. Även 1905 annonserar Florin om ateljén i hamnen sommartid. En annons från 1906 om hamnplatsen saknar däremot namn.

Vykort (detalj), Hamnplatsen, där ateljén med sin text på taket kan urskiljas.

Porträtt av Aldor och Helfrid Jansson samt Petrus Söderlund.

Ateljé Svea, Hamnen, Norrtälje. På ett av porträtten anges året till 1910.

"Fotografi-Ateljén vid Mejeriet", nämnd i en tidningsannons från september 1913. Norrtäljeortens Mejeriförening ägde en av fastigheterna vid Hantverkargatan 18-20, och det skulle kunna vara någon som före Astrid Svensson har ateljén i nr 18.

Annons i Norrtälje Tidning 3 oktober 1911 för Ateljé Svea.

Annons 25 september 1913 om ateljén vid Mejeriet.

Utöver vad som kan hämtas från kyrkböcker och foton finns ett par andra spår av fotografisk aktivitet:

Fotograf Axel Rydin från Stockholm. Drätselkammaren beslutar den 5 juli 1889 att Rydin ska betala en avgift om fem kronor för att han tidigare tillåtit "att vid vägen till badhuset uppsätta ett icke vanprydligt tält". I Stockholm hade han vid den tiden ateljé på Mäster Samuelsgatan.

Fotograf Dahlbergs ateljé mitt emot apoteket (det vill säga på Tullportsgatan) håller enligt en annons från augusti 1892 öppet alla dagar. I september 1896 annonseras i stället om en ateljé vid Tillfälllegatan "i Fru Lundbergs gård", undertecknat E Dahlberg från Uppsala. En annons i oktober 1898 säger att fotografering pågår till slutet av månaden. I Uppsala finns fotografen Erik Dahlberg med ateljé på Kungs-

gatan, verksam under 1890-talet enligt exempel från Porträttfynd.

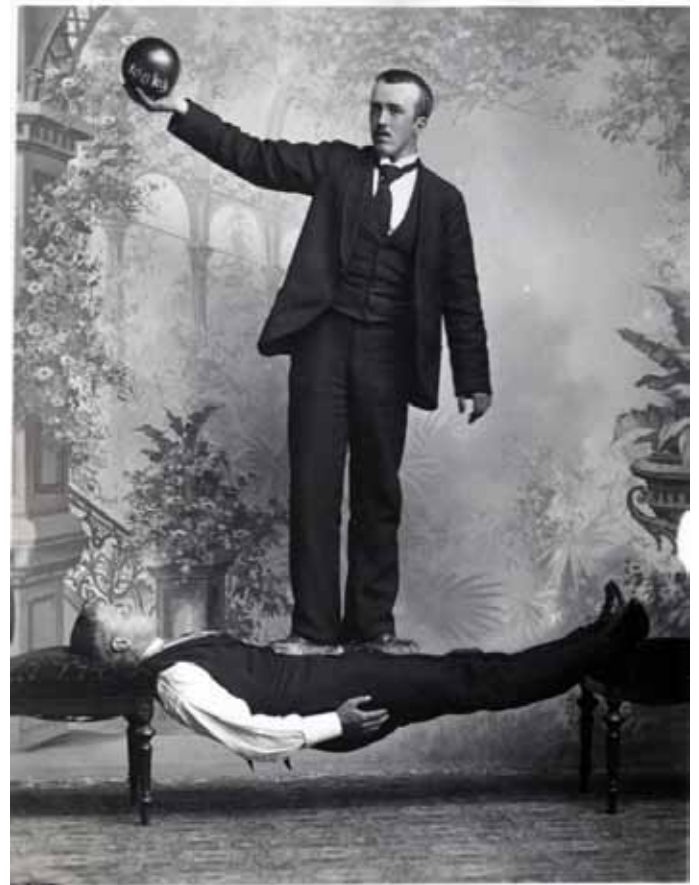
Sommarfotoateljé i Kärleksparken fanns 1906 enligt en notering av Torsten Nordström.

Erik Bruhn, född 1870 i Stockholm. I slutet av 1890-talet är han fotograf med egen ateljé i Birger Jarlspassagen, men 1902 flyttar han till Norrtälje. Här blir Erik båtbyggare, med eget båtvarv i Bältartorp, och han titulerar sig ingenjör. I samband med en skilsmässa flyttar han tillbaka till Stockholm. I färghandlaren Torsten Nordströms museum i Norrtälje finns en samling av Bruhns glasplåtar och fotografier, däribland vykortsmotiv från Norrtälje. Torstens familj hade utöver färghandeln också ett vykortsförlag, och även om Eriks namn aldrig förekom på vykortet, så visar samlingen vem fotografen är. Erik Bruhn avlider i Finsta 1955.

Ovan: Hantverkargatan, ett foto som Bruhn använt som förlaga till en etsning.

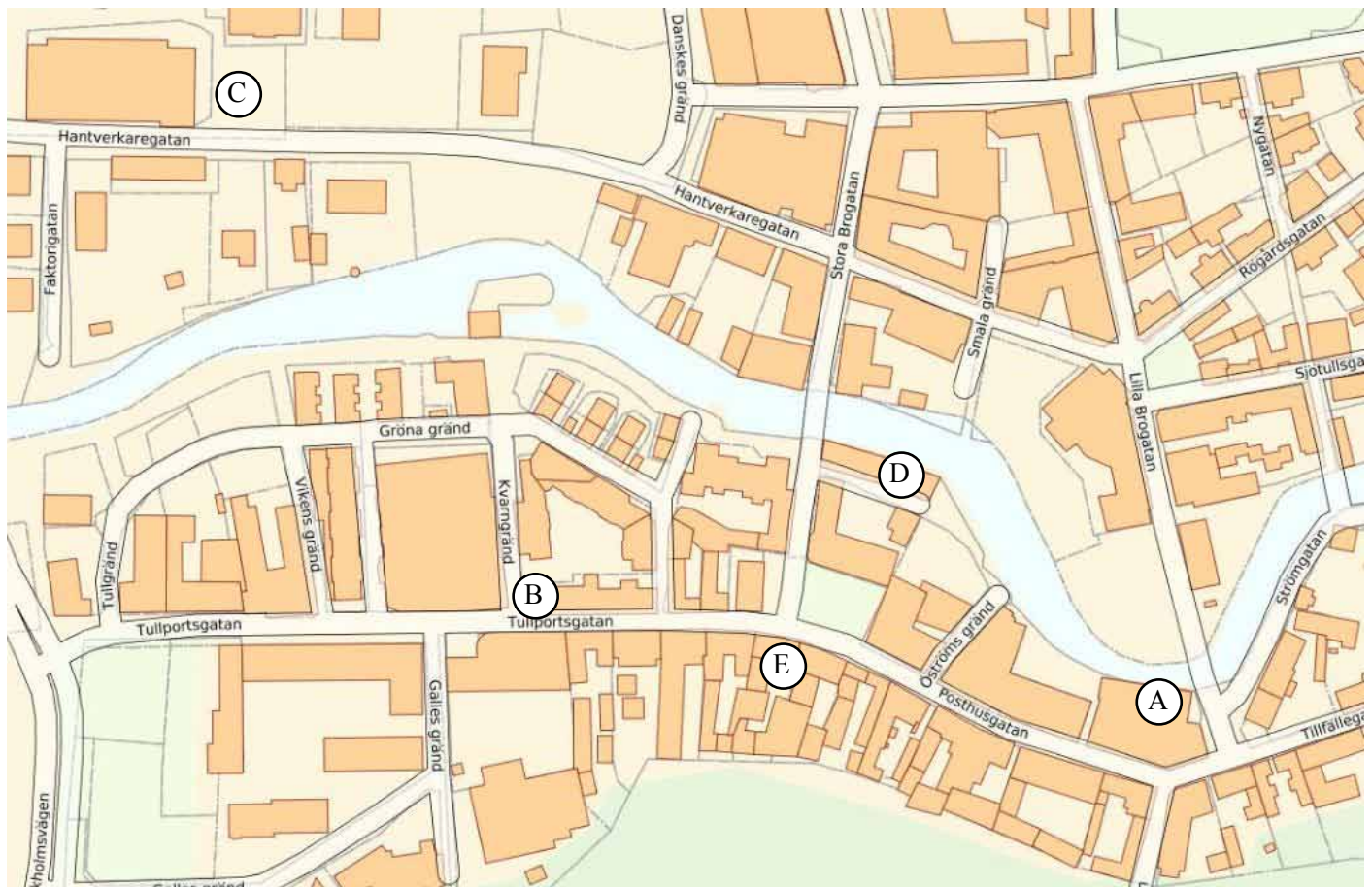
Till höger: Erik Bruhn agerar magiker.

Nedan: Foto från Bruhns båtvarv i Bältartorp, med kallbadhuset i bakgrunden.

Norrtäljes ateljéer där fler verkat

A Sandbergska gården Posthusgatan

Carl Norman 1867-1877

C A Sundström 1882-1888 (troligen)

Reinhold Hammarlund 1888-1889 (troligen)

Waldemar Sparring 1890-1899

Richard Gothilander 1899-1901

Anna Waller 1904-1922

Ateljé Vogue, filial 1922 (enl annons)

B Nya Fotografiaffären Tullportsgatan

Gustaf André 1892-1893

Carl Norman, sen Anna Norman 1893-1899
(enl annons)

C Hantverkargatan 18-20

Henrik Barthelson 1902-1906

Hanna Gråberg 1906-1909

Maria Sandelin 1911-1914

Annie Rylander 1914-1920

Vilma Lundstedt 1920-1923

Astrid Svensson 1923-1947

D Stora Brogatan 2

Hanna Gråberg 1909-1920

Ateljé Vogue 1920-1928

Ateljé Rylander 1929-1932

Elov Mattsson 1932-1969

E Askenströmska gården, Stora torget

Fred Lindgren 1921-1929

Karl Claesson 1929-1935